

- BRÓZ E. & PRZEMYSKI A. 1986. Stanowisko *Ligularia sibirica* (L.) Cass. na obszarze Niecki Włoszczowskiej. – Fragn. Flor. Geobot. **31–32**(3–4): 295–299.
- BUCZEK A. 2004. Zagrożone stanowisko języczki syberyjskiej *Ligularia sibirica* (L.) Cass. w rezerwacie Bagno Serebryskie koło Chelma. – Chrońmy Przyr. Ojcz. **60**(5): 69–74.
- GLĄZEK T. 1992. *Lipario-Schoenetum ferruginei* – a new plant association. – Fragn. Flor. Geobot. **37**(2): 549–562.
- OLACZEK R. 2001. *Ligularia sibirica* (L.) Cass. – Języczka syberyjska. – W: R. KAŻMIERCZAKOWA & K. ZARZYCKI (red.), Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe, s. 379–340. Instytut Botaniki im. W. Szafera i Instytut Ochrony Przyrody, Polska Akademia Nauk, Kraków.
- SZAFER W. 1923. Zapiski florystyczne. Notices floristiques. – Acta. Soc. Bot. Pol. **1**: 53–59.
- SZAFRAN B. 1925. Der Bau und das Alter des Moores von Pakosław bei Iłża in Mittelpolen. – Bull. Acad. Pol. Sci. Lettr., Cl. Math.-Nat., Ser. **B 7**: 751–768.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red). 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 716. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

ALOJZY PRZEMYSKI, *Zakład Botaniki, Instytut Biologii, Akademia Świętokrzyska im. J. Kochanowskiego w Kielcach, ul. Świętokrzyska 15, PL-25-406 Kielce, Polska; e-mail: alojzy.przemyski@pu.kielce.pl*

Przyjęto do druku: 23.06.2006 r.

Pulmonaria rubra (Boraginaceae) – nowy gatunek we florze Polski

Pulmonaria rubra Schott (miodunka czerwona) występuje w stanie naturalnym w Karpatach Wschodnich (Rumunia, Ukraina) i górach Półwyspu Bałkańskiego: w Albanii, Bułgarii i w krajach dawnej Jugosławii (MERXMÜLLER & SAUER 1972). W połowie maja 2004 r., w Górach Kamiennych (Sudety), w miejscowości Sokołowsko [w gminie Mieroszów, w sercu Gór Kamiennych (Sudety Środkowe)], na wysokości ok. 550 m n.p.m., natknięto się na liczną populację miodunki czerwonej rosnącą w łągu nad potokiem Sokołowiec, kilkaset metrów poniżej uzdrowiska Sokołowsko. W literaturze nie odnaleziono wzmianek o ucieczce z uprawy miodunki czerwonej w Polsce.

Celem pracy było określenie rozmieszczenia i warunków występowania tego gatunku nad potokiem Sokołowiec.

Okaz zielnikowy gatunku wysłano do zielnika Instytutu Botaniki UJ w Krakowie (KRA).

Pulmonaria rubra występuje na odcinku około 700 m, jedynie wzdłuż potoku. Dominującym typem roślinności terasy zalewowej potoku Sokołowiec na tym odcinku są ziołorośla z udziałem m.in. *Petasites hybridus*, *Urtica dioica*, *Stellaria nemorum* i *Aegopodium podagraria*, a także geofitów wczesnowiosennych – *Anemone nemorosa*, *A. ranunculoides*, *Leucoium vernum* i *Ficaria verna*. Wśród ziołorośli znaleziono też kilka kęp *Reynoutria sachalinensis*. Wzdłuż potoku występuje też kilka kęp zadrzewień z dominacją *Salix fragilis*,

Padus avium i *Acer pseudoplatanus*, z runem typowym dla łągów ze związku *Alno-Padion*. Te zadrzewienia i ziołorośla wkroczyły na teren występujących tam wcześniej łąk kośnych, których roślinność ustąpiła po zaprzestaniu koszenia. Od południa potok dotyka stromego wysokiego zbocza porośniętego starodrzewem świerkowym na siedlisku buczyny sudeckiej *Dentario ennaeaphyllitis-Fagetum*.

Miejsca, w których rośnie miodunka czerwona, zaczynają się przy pierwszych zabudowaniach Sokołowska i ciągną się w dół strumienia prawie do nasypu kolejowego przy wjeździe do miejscowości. Wyróżnić można trzy odrębne stanowiska. Stanowisko nr 1, w pobliżu domu opieki, liczące ponad 1000 kwitnących okazów, występuje w zwartym drzewostanie łągowym między potokiem a świerczyną, a pojedyncze kwitnące osobniki znaleziono też w zwartym drzewostanie świerkowym. Na odcinku 100 m miodunka jest gatunkiem dominującym i jej pokrycie miejscami przekracza 50% (zdjęcie nr 1). Pojedyncze okazy rosły i kwitły nawet w zwartym drzewostanie świerkowym. Stanowisko nr 2 (ok. 100 kwitnących okazów) jest położone około 300 m w dół potoku. Wszystkie rosną w dużej kępie *Reynoutria sachalinensis*, wraz z *Anemone ranunculoides*, *A. nemorosa* i *Leucoium vernum* (zdjęcie nr 2). Stanowisko nr 3 (tylko 4 okazy), występujące w luźnych zakrzaczeniach malinowo-wierzbowych, położone jest o następne 300 m dalej w dół potoku.

Na badanych stanowiskach miodunka czerwona wykazuje dużą żywotność. Bardzo obficie kwitnie, nawet w silnie zwartym drzewostanie. Nie znaleziono jej stanowisk w uprawie.

Zdj. nr 1. Sokołowsko, 8 maja 2005, powierzchnia 6 × 16 m, pokrycie warstwy a – 100%, b – 10%, c – 80%, d – 0%. *Acer pseudoplatanus* a 3, *Fraxinus excelsior* a 3, *F. excelsior* b 1, *Picea abies* b 1, *Acer platanoides* c 1, *Fagus sylvatica* c 1, *Pulmonaria rubra* 2, *Anemone nemorosa* 2, *Lamium galeobdolon* 2, *Athyrium filix-femina* 1, *Oxalis acetosella* 1, *Alliaria petiolata* 1, *Urtica dioica* 1, *Stellaria nemorum* 1, *Ficaria verna* 1, *Mercurialis perennis* 1, *Dryopteris filix-mas* +

Zdj. nr 2. Sokołowsko, 8 maja 2005, powierzchnia 5 × 5 m, pokrycie warstwy a – 20%, b – 20%, c – 60%, d – 0%. *Padus avium* a (2), *P. avium* b (2), *Sambucus racemosa* b +, *Reynoutria sachalinensis* 5, *Pulmonaria rubra* 2, *Leucoium vernum* 2, *Ficaria verna* 2, *Anemone nemorosa* 2, *Urtica dioica* 2, *Anemone ranunculoides* 1, *Alliaria petiolata* +, *Senecio fuchsii* +

Duża liczba osobników miodunki, która obficie kwitnie, owocuje i rozsiewa się w zbiorowisku o składzie wielogatunkowego lasu łągowego pozwala ją zaklasyfikować jako neofita.

Pochodzenie miodunki czerwonej rosnącej w Sokołowsku nie jest znane. Sokołowsko (niemieckie Görbersdorf) było przed wojną znanym uzdrowiskiem. Miodunka mogła być posadzona w parku lub w którymś z ogrodów, a jej nasiona lub fragmenty kłaczy spłynąć kilkaset metrów wzdłuż potoku podczas większych stanów wód. Roślinę mógł wprowadzić jeszcze w drugiej połowie XIX w. właściciel Sokołowska, Hermann Brehmer, który w Sokołowsku założył park zdrojowy (SKAŁA 2004). Inną osobą, która mogła sprowadzić ten gatunek była księżna Daisy Hochberg von Pless, Angielka, żona największego właściciela ziemskiego w Sudetach, od którego rodziny tereny Sokołowska odkupili założyciele uzdrowiska. Była ona znana z zamięłowania do roślin i na modłę angielską naturalizowała różne gatunki w swoich dobrach (Żarkowski, inf. ustna). Wreszcie miodunka mogła zostać zawleczona przypadkowo wraz z glebą przy obsadzaniu parku.

Miodunka czerwona dopiero w ostatnich kilku latach pojawiła się w Polsce w niewielkiej ilości w handlu ogrodniczym. Liczyć się należy z jej częstszą naturalizacją w naszym kraju, analogicznie do północnej Anglii i Szkocji, gdzie uprawiana od wielu lat, często dziczeje w miejscach trawiastych, zaroślach i żywopłotach (STACE 1991). Być może występuje już w innych miejscach naszego kraju, ale nie jest odróżniana od *Pulmonaria obscura*, od której różni się następującymi cechami: kwiaty zawsze różowo-czerwone, liście prawie dwa razy dłuższe, ale dosyć wąskie (blaszka liściowa około 15 × 7 cm), jajowato-lancetowate, silnie szpiczasto owłosione, jasno zielone, dużo jaśniejsze niż u *P. obscura*. Nie wytwarza, jak *P. obscura* i *P. officinalis*, liści o tępo zakończonej nasadzie, tzn. ma wszystkie liście mniej więcej lancetowate.

Pulmonaria rubra może być też mylona z *P. filarszkyana* Jáv. Od *P. rubra* różni się ona następującymi cechami: blaszki liściowe dłuższe i węższe (liść z ogonkiem do 30 × 6 cm), ogonek liściowy krótszy, liść przy ogonku zwęża się stopniowo na odcinku 1–2 cm (u *P. rubra* kończy się nagle lub zwęża na odcinku 0,5 cm), najniższe liście niewiele mniejsze od górnych (u *P. rubra*) dolne liście są wyraźnie mniejsze. Rozróżnienie tych dwóch gatunków jest ważne o tyle, że *P. filarszkyana* może znaleźć się u nas jako gatunek rodzimy, gdyż występuje bardzo niedaleko granicy Polski, w ukraińskiej części Bieszczadów.

Podziękowania. Dziękuję drowi Zygmuntowi Kąckiemu i drowi Krzysztofowi Oklejewiczowi za pomoc w poszukiwaniach literaturowych, Wałbrzyskiemu Oddziałowi Pracowni na Rzecz Wszystkich Istot za gościnę, a Krzysztofowi Żarkowskiemu za wprowadzenie w historię okolic Sokołowska.

Summary. *Pulmonaria rubra* (Boraginaceae) – a new species in the flora of Poland. *Pulmonaria rubra*, native to the mountains of south-eastern Europe, has never been reported in the wild in Poland. A population of over a thousand flowering specimens of *P. rubra* grows in the Sudety Mts, on the bank of a stream in a moist deciduous forest (*Alno-Padion*), on the edge of a *Picea abies* plantation, and in *Reynoutria sachalinensis* thickets. It is presumably an escape from cultivation in the resort of Sokołowsko. However its occurrence in a well-preserved flood-plain forest, in deep shade, accompanied by the flora of ancient deciduous forests (*Anemone nemorosa*, *A. ranunculoides* and *Leucoium vernum*), indicates that it may spread further. The species seems to flourish on the site and it has already achieved the status of neophyte.

LITERATURA

MERXMÜLLER H. & SAUER W. 1972. *Pulmonaria* L. – W: T. G. TUTIN, V. H. HEYWOOD, N. A. BURGESS, D. M. MOORE, D. H. VALENTINE, S. M. WALTERS & D. A. WEBB (red.), *Flora europaea*, 3, s. 100–102. Cambridge Univ. Press, Cambridge.

SKAŁA C. 2004. Sudety. Przewodniki Pascala (Dookoła Polski). s. 672. Pascal, Bielsko-Biała.

STACE C. 1991. *New Flora of the British Isles*. s. 1226. Cambridge University Press, Cambridge.

ŁUKASZ ŁUCZAJ, Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi, ul. Rewolucji 1905 nr 64, PL-90-222 Łódź, Polska; adres do korespondencji: Rzepnik 20A, PL-38-473 Łęki Strzyżowskie, Polska; e-mail: lukasz.luczaj@interia.pl

Przyjęto do druku: 05.07.2006 r.